

AHLÂKIN TEMELİ

Editör
ÖMER TÜRKER

ilem
KİTAPLIĞI

YAYIN NO: 1129

İLEM KİTAPLIĞI No: 02

İslam Ahlâk Düşüncesi No: 02

ISBN: 978-605-320-034-5

© 1. Basım, Ocak 2015

ilem
KİTAPLIĞI
ilem.org.tr

nobel
nobelyayin.com

AHLÂKIN TEMELİ

Editör: Ömer TÜRKER

Copyright 2015, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti'ne aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Dizi Editörü: Ömer Türker

Redaksiyon: Kübra Bilgin
Sayfa Tasarımı: Tarkan Kara -erdal@nobelyayin.com-
Kapak Tasarımı: Furkan Selçuk Ertargin
Görsel Telif Bilgisi: © Maksim Shebeko - fotolia.com
Baskı Sorumlusu: Halil Yeşil
Baskı ve Cilt: Hazar Reklam Matbaacılık Sertifika No.: 26482
Kazım Karabekir Cad. 7/56-57 İskitler / Ankara

Dağıtım: Volkan Kurt -volkankurt@nobelyayin.com- +90 312 418 20 10

Emrah Dursun -emrah@nobelyayin.com-
Çetin Erdoğan -cetin@nobelyayin.com-
Serhat Geçekaldi -serhat@nobelyayin.com-

Tanıtım: Sadık Küçükakman -sadik@nobelyayin.com-

Yavuz Şahin -yavuz@nobelyayin.com-
Onur Uysal -onur@nobelyayin.com-
Emre Akkuş -emre@nobelkitap.com-

Sipariş: -siparis@nobelyayin.com-

e-satış: -esatis@nobelkitap.com-

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Türker, Ömer.

Ahlâkın Temeli / Ömer TÜRKER

1. Basım, X+146 s., 13,5x19,5 mm

Kaynakça ve izin var.

ISBN 978-605-320-034-5

1. Ahlâk 2. Ahlâkın Temeli 3. Ahlâk Düşüncesi

NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ.

Ankara Dağıtım: Kültür Mah. Mithatpaşa Cad. No.: 74 B-01/02 Kızılay / ANKARA

Tel: 0312 418 20 10 Faks: 0312 418 30 20 / www.nobelyayin.com nobel@nobelyayin.com

Merkez: İOSB Abdülkadir Geylani Cad. No.: 2/A Ostim / ANKARA Tel/Faks: 0312 386 00 91

www.nobelkitap.com

İÇİNDEKİLER

İnsan Olmak ve Ahlâk <i>Tahsin Görgün</i>	1
Yeni Bir Ahlâk Nazariyesi: Tarihin Bir Türevi Olarak Ahlâk <i>İhsan Fazlıoğlu</i>	41
İnsanın Kendini Gerçekleştirmesi Olarak Ahlâk <i>Hakan Poyraz</i>	55
Ahlâkın Temelleri ve “Hakla Kal” Önerisi <i>Cafer Sadık Yaran</i>	67
Ahlâk ve Farklılık <i>Zeynep Direk</i>	79
Ahlâkî Önergelerin Kaynağı Olarak Akıl <i>Hümeyra Özturan</i>	89
Var Olma Çabası Olarak Ahlâk <i>Ömer Türker</i>	107
Cennetten Yeryüzüne İnme Ayetleri İtibarıyla Ahlâk Tecrübesinin Kuruluşu <i>Ahmet Ayhan Çitil</i>	119
Dizin	141

Takdim

Herhangi bir ahlâk teorisinin cevaplamaya çalıştığı sorular, bilim öncesi bir şuur olarak her bir ferдин farkında olduğu, gündelik hayatında karşılaştığı ve en azından iradi eylemleriyle şu veya bu şekilde cevapladığı sorulardır. Bu durum, ahlâk hakkında konuşmayı her insan için mümkün ve ulaşılabilir hale getirir. Fakat her insan için ulaşılabilir olan şey, bilim öncesi bir şuur olarak apaçık olsa da bilimsel bir farkındalık düzeyinde anlaşılabilirliğini neredeyse birinci farkındalıkla aynı ölçüde yitirir. Ahlâk hakkındaki pek çok konuşmayı yüzeyselliğe maruz bırakan bu farkındalık yitimi, ikinci bir sancılı çabayı gerektirir. Bu bağlamda insanın tercihlerinin temelinde yer alan ama dile gelmeyen kabuller, ahlâk hakkında derin bir tefekkür süreci yaşamayan bireylerin zihninde apaçık ilkelermiş gibi algılanır. Bu ilkeler, bireylerin hayatı veya toplumların tarihindeki kriz anları ve dönemlerinde dile getirilir, görünür hale gelir ve sorgulamaya konu olur. Fakat felsefe, bilincin dolayısıyla oluşan bir bilgiyi amaçladığından hayatın her anını adeta bir kriz anı veya dönemi gibi değerlendirmek durumundadır. Bu bakıma felsefi bilgi ve farkındalık, sorgulayıcı ve rahatsız edicidir; derinleştikçe de bu niteliği güçlenir. Zira herhangi bir malumat biriktirme çabasından farklı olarak felsefi farkındalık, dönüşüme uğramayan bir zihinde meydana gelmez.

Felsefenin bir alt dalı olarak ahlâk felsefesi de ahlâkî tercihlerimizin dayanağını oluşturan ilkeleri, iyinin doğasını, ahlâkî yargılarımızın anlamını ve değerlerin kaynağını incelemesi bakımından bireyin kendi tercihleriyle inşa ettiği varlık alanına yönelik bir farkındalık oluşturmaya amaçlar. Herhangi bir ahlâkî söylemi, bilim öncesi farkındalığa dayanan vaazdan

ayıran ve felsefî bir farkındalık seviyesine taşıyan işte bu incelemedir. Bu bağlamdaki bir ahlâk araştırması, insanın kendisine ilişkin farkındalık çabasının bir parçasıdır. İşte elinizdeki eser, bütün eksikliklerine rağmen, böyle bir arzu ve çabanın neticesi olarak ortaya çıktı.

İLEM (İlmi Etüdler Derneği) ve İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği himayesinde hayata geçirdiğimiz “İslam Ahlâk Düşüncesi Projesi” kapsamında bir dizi konferansla “Ahlâkın temeli nedir?” sorusuna cevap aradık. Amacımız, ahlâkın temeli ve kaynağına ilişkin mevcut farkındalığımızın bir değerlendirmesini yapmak ve kendi adımıza felsefî bir farkındalık oluşturma sürecine girmekti. Bu sebeple konuşmacılardan “Ahlâkın temeli nedir?” sorusuna kendi birikim ve tefekkürlerinden hareketle cevap vermelerini ve görüşlerini makale formunda dile getirmelerini talep ettik. Bu kitapta başka meşguliyetleri sebebiyle konuşmasını yazılı hale getirme fırsatı bulamayan muhterem dostum Prof. Dr. Ekrem Demirli dışındaki diğer konuşmacıların makalelerini bulacaksınız. Prof. Dr. Ekrem Demirli’ye yoğun meşguliyetleri arasında konferans isteğimizi geri çevirmediği için teşekkür ediyorum. İsteğimize olumlu cevap vererek konferans verme lütfunda bulunan ve görüşlerini makaleleştiren Prof. Dr. Tahsin Görgün, Prof. Dr. İhsan Fazlıoğlu, Prof. Dr. Cafer Sadık Yaran, Prof. Dr. Hakan Poyraz, Prof. Dr. Zeynep Direk, Doç. Dr. Ayhan Çitil, Yrd. Doç. Dr. Hümeysra Karagözoğlu’na minnettarım. Makalelerin derlenmesi sürecinde asistanlığını yapan Kübra Bilgin’e teşekkür borçluyum. Son olarak, başta Yrd. Doç. Dr. Lütfi Sunar olmak üzere “İslam Ahlâk Düşüncesi Projesi” kapsamında gerçekleştirilen “Ahlâkın Temeli Üzerine Konuşmalar”ın finansmanını sağlayan İLEM (İlmi Etüdler Derneği) ve İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği yöneticilerine teşekkür ediyor ve bu çalışmanın insanî varlık alanına yönelik farkındalığımıza mütevazı bir katkı olmasını diliyorum.

Ömer Türker

Ekim 2014

Yazarlar Hakkında

Tahsin Görgün, Lisans eğitimini 1984 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tamamladı. Freie Universität Berlin'de "Sprache, andlung und Norm" (Dil, Davranış ve Hüküm) başlıklı tezi ile fıkıh usulü ve felsefe doktorası yaptı. Temel ilgi alanları arasında fıkıh usulü, Osmanlı dönemi ve Maverâünnehir ağırlıklı olmak üzere İslam düşüncesi tarihi, Alman idealist felsefesi ve hermenötik gibi konular yer almaktadır. Görgün, 29 Mayıs Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

İhsan Fazlıoğlu, Lisans eğitimini 1989'te İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde tamamladı. Ürdün Üniversitesi'nde (Amman) ve Arap Bilim Tarihi Enstitüsü'nde (Halep) bilim ve matematik tarihi üzerine araştırmalar yaptı (1990-1992). İÜ Felsefe Bölümü'nde "Aristoteles'te Nicelik Sorunu" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. Halen İstanbul Medeniyet Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde öğretim üyesidir.

Hakan Poyraz, 1984'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden mezun oldu. 1995'de Ankara Üniversitesi, DTCF Felsefe Bölümünde "Dil Açısından Ahlak Felsefesi ve R.M.Hare" adlı doktora tezini tamamladı. 2012 yılından itibaren Mimarı Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Cafer Sadık Yaran, 1986'da Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1994'de University of Wales'de "The Argument from Design in Contemporary Thought" konulu tezi ile doktorasını tamamladı. 2011'den itibaren Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Mantık Anabilim Dalı'nda öğretim görevlisidir.

Zeynep Direk, 1990 yılında Boğaziçi Üniversitesi Felsefe Bölümü'nden mezun oldu. Doktorasını 1998 yılında Memphis Üniversitesi'nde tamamladı. Halen Galatasaray Üniversitesi ve Koç Üniversitesi Felsefe Bölümleri'nde çağdaş felsefe, etik ve siyaset felsefesi alanlarında ders vermektedir.

Hümeysra Özturan, 2006 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2013 yılında Marmara Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü'nde "Aristoteles ve Fârâbî'de Ahlâkın Kaynağı Problemi" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. Hâlen Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe Tarihi Anabilim Dalı'nda görev yapmaktadır.

Ömer Türker, 1997'de Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2006 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Seyyid Şerif el-Cürcanî'nin Te'vil Anlayışı: Yorumun Metafizik, Mantıkî ve Dilbilimsel Temelleri" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. Halen Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Felsefesi Bölümü'nde öğretim üyesidir.

Ahmet Ayhan Çitil, 1991 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nde Endüstri Mühendisliği ve İktisat Bölümleri'ni bitirdi. Aynı üniversitede 2000 yılında "The Theory of Object in Kant's Transcendental Thought and Some Consequences of a Deepening of This Theory" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. Çitil'in akademik çalışmaları bir yandan mantık, matematik felsefesi ve ontoloji alanlarına bir diğer yandan da ahlâk felsefesine odaklanmaktadır. Halen 29 Mayıs Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde görev yapmaktadır.